ACHILLIS

STATII· LVSITANI

ORATIO· OBOEDIENTIALIS
SEBASTIANI. I. REGIS
LVSITANIAE. NOMINE
HABITA

&

EIVSDEM

MONOMACHIA. NAVIS. LVSITANAE. ET·
INSIGNIA. REGVM. LVSITANIAE
VERSIB. DESCRIPTA

CVM LICENTIA SVPERIORVM.

ROMÆ,

Apud Ioſephum de Angelis.

M D LXXIV.

DAT. REGI. IPSE. SVO. ATQ., PIO. ATQ., ARMIPOTENTI

STATIVS. INGENII. MVNERA. PARVA. SVI

QVOD ſuo, ſuorumq. more maiorum ſemper fecit, ut ex ultimis terris uel primus ipſe, uel in primis certe Luſitaniae Rex, recentiſſimo cuiq. Pont. Max. oboedientiam ſimul ac gratulationem miſerit, id quidem nunc ſi ſerius facit, non aut uoluntate, aut neglegentia commiſſum fuiſſe, ſed ui ac neceſſitate potius eueniſſe, tute Pater Beatiſſime nobis etiā tacentibus profecto intellegis. Ea uero eſt humanarum rerum condicio, ut cum uehementius aliquid concupieris, quoq. maturius id confici poſſit, commode omnia ac diligenter excogitaris, caſus tamen aliquis interueniat, quo uidelicet minus cogitata procedant, teq. ſpes ipſa nonnumquam fallat, & conatus omnis deniq. fruſtretur. Nam cum allatum eſſet ad regem, prorſus ex animi ſui ſententia factum eſſe Pont. Max. tanto patrum conſenſu, tanto ſtudio, tanta deniq. celeritate, quantam uidere, audire, legere non meminimus, arſit ſcilicet incredibili ſtatim gratulandi cupiditate. Cuius explendae mirificam ſibi diuinitus oblatam facultatem putabat, ut idoneum clariſſimumq. uirum, multo rerum uſu praeditum, & litterarum noſtrarum ſtudiis etiam florentem, Iohannem Gometium de Sil-

ua, quem coram libenter omnes praeſentem intuemur, ſuum id temporis apud Chriſtianiſſimum Galliae regem, Legatum, cum propius abeſſet, quaſi e medio curſu, atq. e ueſtigio Romam mitteret. Ille uero cum rationes regias illic contractas haberet ſic, ut eas expli care ſubito, ſeq. in uiam dare non poſſet, neq. tamen nulla quod iubebatur efficiendi ſpe diem ex die expectaret, fecit utiq. longius opinione. Quae enim tum tempeſtas ierit, qui domeſtici atq. inteſtini belli turbo Galliam peruaſerit, qui rerum deniq. fluctus extiterint, & omnium noſtrum conſcientia tenentur, & ſine lacrimis ac gemitu commemorari non poſſunt. Quib. fluctibus eos quoq., qui regem ſequebantur ipſum, inuolui neceſſe omnino fuit. Reliquam uero temporum culpam fuiſſe, neq. tu neſcis P.B. neq. mortalium quiſquam, & ueteribus, & recentibus eximiae illius & ſpectatae in Apoſtolicam ſedem pietatis argumentis admonitus ſibi non facile perſuadet. Quorum ſane cum hic ordo ampliſſimus, tum tu ipſe maxime teſtis optimus & laudator extitiſti. Vt enim cetera ſuperiorum temporum exempla praeteream, & litterarum conſignata monumentis, & fando etiam ſaepe audita, certe quidē proxima a Pio. V. numquam ſatis laudando Pontifice Max. ad regem miſſa legatione perſpectum eſt, nihil illo rege Apoſtolicae ſedis amantius, nihil obſeruantius fieri, ac ne cogitari quidem umquam potuiſſe. Quod enim publicae laetitiae, benignitatis, beniuolentiae ſignum non dedit. quod officii genus Apoſtolicae ſedis legato non detulit. quid ipſi Pont. Max. ab ſe nō

dicam

dicam petenti nō libenter dedit, ſed uolenti quoq. non ultro ac liberaliter obtulit. Plane ut intellegeres Luſitaniae regem, inſtar euangelici illius maioris natu filii, in Apoſtolicae ſedis fide ſemper, ac perpetua caritate mãſiſſe. Quo factum eſt, ut ſuperiores illum omnes Pont. Max. Romanae ueterem alumnum eccleſiae, ſuumq. dulciſſimum filium mirifice ſemper dilexerint. tanto profecto amore, quantum e dolore illius licuit intellegere, quotiens uita functos illos orbus ipſe tamquam parentes luxit indulgentiſſimos. Ac iaceret ille nunc etiam in maerore & lacrimis Pii. V. Pont. Max. pietate & gratia priuatus, niſi illum P.B. uirtutis tuae & paternae in ſe caritatis ſpes excitaſſet, omnemq. animi dolorem ac luctum penitus abſterſiſſet. Quem enim antea Cardinalem ſingularis doctrinae pietatisq. fama commotus uehementer dilexiſſet, eundem poſtea non poterat non uehementius Pont. Max. factum fuiſſe laetari. Quam tamen eius laetitiam ſummum tuum in ſe, ſuamq. gentem ſtudium cumulabat. Namq. multorum ad ſe litteris & ſermonib. adferebatur, te Luſitanorum res geſtas, & legendo, & percunctando diligenter, unū omnium optime cognouiſſe, & eccleſiae Dei, cui propagandae atq. augendae in primis ſtuderent illi, ſolitum gratulari. Itaq. te catholicae Dei eccleſiae creato Pont. Max. habebat rex, & quod eidem eccleſiae publice gratularetur, & quod ſibi proprie tamquam in ſinu gauderet. Quae cum ita ſint, eſt quod inmortali Deo, cū alias, tum uero maxime nunc ingentes gratias agat, cum tibi eius generis cupidiſſimo, ad gratulationis, &

oboe-

oboedientiae praeſtandae munus, habet rex, quae tuae propria uoluptatis addat munera. Victoriarum enim, ſupra quam dici poteſt, admirabilium ab eo donis adfectus, ſic illa ſcilicet interpretatur munera, ut cum tua uoluptate ſuam laudem diuino conſilio eſſe coniunctam putet. Qua quid eſſe coniunctione poteſt artius, cum alterius uoluptate, ſumma quoq. laus alterius contineatur. Quid grauius, aut ſanctius, cum ad diuini nominis gloriam pertinere utrumq. ac referri neceſſe ſit. Ille uero maiorum ſuorum perpetuam Chriſtiano nomine longe lateq. propagando felicitatem, in ipſo ſtatim adoleſcentiae ſuae quaſi aditu atq. ingreſſu, rerum geſtar. numero ac magnitudine uel iam aequauit, uel etiam uicit. Liceat quaeſo B. P. de multis ac recentibus, unam atq. alteram noſtrorum uictoriam, uerbi gratia, breuiter ſtrictimq. commemorem, non ulla equidem meae gentis oſtentatione, atq. iactantia, ſed Dei potius, cuius illud omne beneficium fuit, laudib. ſtudens, & piae grataeq. noſtrorum confeſſioni tantiſper inſeruiens. Solimanum ac Xatanan par beluarum Chriſtiano nomini ſemper infeſtiſſimum, male habet ſcilicet fidei, noſtraeq. per Orientem religionis incrementum, & multiplex D.N. Iesv Christi triumphus crucis. Ergo ſuadendo, rogando, pollicendo, adiutando effecerunt, ut potentiſſimi totius Aſiae reges in Luſitanorum, hoc eſt Chriſtianorum nomen delendum funditus conſpirarent. Neq. uero dilatum bellum. Namq. Goam noſtrorum in India metropolin, ab omni prope bellico apparatu, quae claſſem ac militem

rei

rei gerundae cauſſa diuerſum peregre dimiſiſſet, inparatam, Hidalcanus rex nullo indicto bello, immo uero nulla tum belli ſuſpicione,flagitioſiſſime inprouiſus obſedit: Quantis copiis, quaeras. quinq. & triginta equitum,& ſexaginta peditum millib. atq. iis quidem ſtipendiariis omnibus, praeter ingentem uoluntariorum numerum, atq. infinitam ſtratorum multitudinē? Tormēta uero maiora ad oppugnandum comparata .XL. Elephantorum praeterea, quorum magnus eſt in acie uſus, duo amplius millia eodem conpulſa. Quam cum Goenſes obſidionem prope annuam toleraſſent, claſſiarii militis, & quidem uictoris aduentu, qui .VII. tātum nauib. Dachenorum regis. LXX. nauium claſſem inſtructiſſimam proelio uiciſſet, Hidalcanum, caeſis ſuorum. XII. millibus, ſuffoſſis atq. confectis elephantis equisq. quamplurimis, ſummouerunt. multis bellicis machinis atq. inpedimentis praecipiti fuga paſſim relictis. Eodem tempore Zamalucus,ſed maiore tamen apparatu atq. dilectu,Chiaullum copias adduxit, urbem natura, aut opere minime munitam. Quam longa ac diuturna obſidione quamdiu preſſit, praeclara ſunt a noſtris edita facinora, ſtationem tueri non contentis, ſed ad hoſtem quoq. auſis progredi, manumq. conſerere.Itaq. multis magnisq. hoſtis adfectus incommodis pacem a noſtris malo coactus expetiuit. Sed hoſtem magnitudo miraculorū inprimis terruit. quippe cui ſpecies Virginis Matris D.N. IESV CHRISTI pugnantib. noſtris adeſſe uiſa eſt. Tum qua penetrare ad noſtros, atq. inrumpere tantum licebat, mare, quod

ſtatis

ſtatis horis adfluxiſſet, ſtetit illud, nec poſt legitimū naturae tempus refluxit, aditus occluſit, hoſtem prohibuit, noſtros ſeruauit. Sic prorſus, ut animaduerterent conterriti hoſtes, ſe non cum mortalibus, ſed cum Deo bellum gerere. Quod & ipſi poſtea palam confitebantur, neq. nulli miraculis adducti, uolentes etiam Chriſtiani facti ſunt. Nunc autem ſummum ſuum rex ardorem non ferens, ne quid ad egregiam diuini principis indolem deeſſet, aut deſiderare quis poſſet, O pietas, o priſca fides, inuictaq. bello Dextera, rex ipſe, rex inquā ipſe rebus poſthabitis omnib. non ſumptui, non ulli ſuo parcens labori, quam nimirum longiſſime per ſuorum deſideria & lacrimas abeſſe ei licet, in Africā, gerendis reb. non modo ut praeſit, ſed etiam interſit, copias traicit. Quem rari prorſus ac ueteris exempli conatum, tuis P. S. piorumq. omnium precibus, uotisq. publice ſuſceptis, bene omnino ac feliciter illi euenturum confidimus. Dies me deficiat P. B. ſi regis pii, felicis, triumphatoris, Chriſtianae fidei propagatoris uirtutes, atq. uictorias ſingulas perſequi uelim. Quas ille nunc uictorias omnis tibi CHRISTI Vicario, ſummoq. Pont. de manu tradit in manum iſtam fide atq. auctoritate praeſtantem. Seq., ſuaq. omnia, gentem, regna, prouincias, opes deniq. uniuerſas benigne pollicetur, ac defert, & ſollemni catholicorum regum more, quanta maxima poteſt, ideſt uero, qua ſolet animi deuotione, libens ac laetus oboedientiam praeſtat.

MONOMACHIA NAVIS LVSITANAE CVM INGENTI REGIS DACHENOR. CLASSE.

Auctore Achille Statio Luſitano.

FACINVS magnum ac memorabile dicere adgredior, non tam commendandae gentis meae cauſſa, quam diuinae potius in nos benignitatis declarandae ſtudio ac pietate. Quod ego unum mihi breuiter ſcribendum ſumpſi, & quia recentiſſimum eſt, &, ut quo eſt ipſum incredibilius, ſed tamen ueriſſimum, eo magis eſſe diuinum putetur. Sane alias alia prope infinita huius in nos diuinae beneficentiae exſtant argumenta, omnisq. memoriae reges noſtri habent unde ſemper inmortales deo gratias agant. Quae iam omnia uel hominum ſermonibus, uel ſcriptis etiam, aliarum gentium ad auris peruenere. Sed profecto mira caeleſtis gratiae copia SEBASTIANVM regem naſcentem excepit. adoleſcentem ſequitur. perfectum in uirum occurrenti perfecta demum occurret. nec, ut ad perfectum omnia adduxerit, illa praeditum pietate umquam deſeret, ut, pertenui regiae ſubolis ſpe cum eſſemus, utiq. intellegamus optatiſ-

ſimum ac feliciſſimum regem natum caelitus, datum diuinitus. Fiat utinam bone IESV, te nouo alio beneficio tua tot beneficia cumulante, ut hoc rege, his factis admirabilibus nō longinquae modo nationes, ſed Europae etiā noſtrae homines Apoſtolicorum temporum miranda illa opera deſiderare iam deſinant, atq. his tot tantiſq. rebus adducti, qui uel inſcitia, uel per ſummum ſcelus ac nefas à te defecerunt, iterum ad te per te mirabiliter in nobis pugnantem, uincentem, triumphantem deniq. conuertantur.

QVA gens Indorum, quos Malauares uolgo nominant, ad mare pertinet, ſita eſt urbs Cochinium, & Luſitanorum incolarum frequentia, & ipſa ſui magnitudine inprimis celebris. Inde Mendus Lopeus nauim, quam ſibi aedificarat, quadringentis in eam partim ſociis, partim ſtipendiariis militibus inpoſitis, mutandarum cauſſa mercium Auream uerſus Cherſoneſum ſoluerat. Eſt in ea ora Luſitanorum arx munitiſſima, Malacam uocant, quae mercatorib. tum copia, tum pretioſarum mercium uarietate magnas augendae rei praebet opportunitates. Itaq. ad Tapobranicum mare delati, Tapobranem noſtri hodie Samatram dicunt, cum uicinam oram longo circuitu demum praeternauigaſſent, in Pacenſis portus, id eſt, procurrentis in altum promontorii conſpectum uenere. ibi eos uentus defecit. mox e proximo litore leue atq. expeditum nauigium explorandi cauſſa propius acceſſit. ſed noſtris inimicum genus hominum mercandi ſtudium fingere, ac ſimulare. Lopeus nauis praefectus etſi hoſtilem claſſem nullam uidebat, hoſtem tamen, id quod erat, exploratum ueniſſe, quaſi diuinitus eſſet admonitus, non dubitabat. ac fuiſſent hoſtes ad unum omnes noſtrorum telis oppreſſi ac deleti, niſi praefecti eos continuiſſet imperium. Nam quod ad ſe publice interpoſita fide ueniſſent, parcendum exiſtimauit. Hoſtem tamen territans

monuit

monuit, non neſcire ſe,propinquam Dachenorum claſſem praedae cupiditate exploratum miſiſſe. uiderent porro, ſibiq. potius ipſi conſulerent. regi nuntiarent, ſe ſuosq. magna ſui ueriq. dei ſpe ac fiducia ad pugnandum alacres hoſtem opperiri. illi facta abeundi poteſtate, ad ſuos ſe continuo rettulerunt. Neq. uero multum temporis interceſſit, cum ecce tibi noſtrorum nauis oneraria erumpente. cxxx. & eo amplius nauium claſſe, in qua teſtis & ſpectator Dachenorum rex gerendis rebus intererat, undiq. circumuenitur. in tanto numero naues longae minores omnino nouem fuerunt. maiores, ſiue regiae, duae. harum aliae, .xxiii. aliae. xxiv. utrinq. remis agebantur. Iunci .iii. genus hoc eſt nauigii earum, quas noſtri Carauelas nominant, ſimillimum. reliquum numerum actuariae, quas hodie fuſtas uocant, & quae eorum lingua lanchiarae dicuntur, fuſtis perſimiles conficiebant. Magna prorſus ac luculenta claſſis, qua nauium multitudinem, qua militum delectum, qua tormentorum atq. omne genus machinarum telorumq. uim, copiam, apparatum, ſpectes. Naues ipſae longae uario bōbardarum maiorum, minorumq. genere inſtructae atq. infeſtae. quorum ſane tormentorum magna pars globos tricenas octonas libras, aut amplius etiam adpendentes eiaculabantur. Ergo vi. Kal. Iun. qui dies fuit pridie eius diei, quem feſtum,& Aſcenſionis Domini noſtri IESV CHRISTI memoria celebrem religioſiſſime Chriſtiani colimus, prima luce claſſis regia nauim undiq. circumſiſtens,ad diei uſq. medium tormentis eminus oppugnat. quo demum labore perfuncta, quater in eam facto magno impetu grauiter inruit. cumq. totiens cum naui conlata claſſis fruſtra concurriſſet, & Luſitanorum uirtute pulſi hoſtes temptato ſaepe ad eos aditu reſilirent, eius diei pugnam non tam diremit, quam noctis minuit interuentus. Namq. per ſingulas noctis uigilias, ne quem noſtris reſpirandi locum darent, ternae ipſae longae naues alterna, ac tamquam per manus

uicesq. tradita oppugnatione non deſtitere. Poſtubi diluxit, cum autem diem Chriſtianis omnibus, ut ſupra poſui, religioſiſſimum noſtri ſibi ſalutarem ueniſſe confidebant, claſſis undiq. in unam ſe omnis nauim incitat. Naues ipſae longae Turcicarum more ac modo reticulatae, ſuperneq. cōtectae. Pugnatum eſt utrimq. uehementer ad horam diei nonam. quo quidem omni tempore connixi hoſtes nauim cōſcendere atq. occupare, aſcenſu atq. ingreſſu ſunt a noſtris prohibiti. Conatus igitur eorum omnis cum fruſtra fuiſſet, feſſi uotiq. impotes proelio excedunt. Videres non iam caeruleum mare, ſed hoſtili rubrum ſanguine longe lateq. purpuraſcere. Ipſorum enim nauigiis ſentinam quotiens ex hauriebant, eorum, qui ceciderant, in mare redundans cruor effluebat. Breui interiecto ſpatio, cum paullulum modo ſe recreaſſent hoſtes, uireſq. refeciſſent, meridiano prope tempore cum noſtrorum naui rurſus confligere contendunt. quibus illud conſilii fuit, qua nauim contingerent, longarum ea parte nauium, ſub ipſos remorum ordines, maiores ſcaphas, Manchuas uocant, ſubdere, unde noſtris occupatis, pugnaeq. intentis, alii nauim interim reſcinderent atq. pertunderent. qua illi ſpe, cum duplici compage contignata, ac ſuffulta omnia comperiſſent, exciderunt. Hoc uno opere faciundo reliquum diei tempus fruſtra cum conſumpſiſſent, re infecta, multisq. ac maximis adfecti incommodis, quod in eorum naues telorum atq. ignium incredibilem uim noſtri coniecerant, ab naui ſeſe diſiunxere, proeliumq. pauliſper intermiſere. Eo proelio longarum nauium duarum potiti noſtri, cum earum alteram ad ſuam iam deligaſſent, in eamq. deſcendiſſent, hoſtem pepuliſſent, quia tamen aliunde confertae hoſtium naues incubuerant, ipſi depugnando feſſi, ac uulneribus confecti, quod factu optimum uiſum eſt, quam ceperant, nauim plane uacuam atq. exutam rebus omnibus dimiſere. Illo religioſiſſimi diei, quod reliquum erat, ſpatio in noſtrorum nauim ter hoſtes

inpe-

inpetum fecere. Nauis bombardarum globis, &, hoſtili manu multifariam pertunſa ac perforata, tantum aquae ſubter conceperat atq. admiſerat, ut pedem ac ſemiſſem, aut paullo plus etiam in altum deſideret. Sed praefecti prouidens animus atq. conſilium effecerat, ut & hoſtes malum lateret, & eos, quorum ars ac negotium ſarciendae nauis erat, diligenter monuerat, necui ſocio quidquam proderent. quaerenti, ſemipedem tantum eſſe reſponderent. ne uidelicet aut noſtri deficerent animis, aut, quo nauta utebatur, Arabs ad hoſtem enataret, atq. transfugeret. Namq. ipſo de ſe poſtea confitente nihil proprius factum eſt, quam ut ſollicitante, ac multa pollicente inter pugnandum hoſte ad eum tum deficeret. Praefectus nautas omnis conlaudauit, & eorum animos magnis praemiis & pollicitationibus excitauit. quorum ſane egregia poſt uſus eſt opera. Cum eo loco ſummam rem eſſe praefectus nauis intellegeret, hoſtibusq. proelio feſſis alii proxima e terra aduenientes integri recentesq. ſuccederent, quaeq. poſcit uſus belli, copioſe omnia ſuppeditarentur, opib. ac numero noſtris deniq. longe praeſtarent, quorum nonnullos cecidiſſe, complures uulneratos eſſe cognouiſſet, nauim ipſam ne tenui quidem flante aura promoueri poſſe, atq. ab hoſte diuelli animaduerteret, Crucifixum manu prendens, cum mediam ad nauim proceſſiſſet, ad malum adſtans ſocios omnis eo conuocat. Qui cum praeſto ac frequentes adfuiſſent, Hanc mihi quaeſo, inquit, commilitones ueniam date, non dubitanti quidem, ſed quod iucundiſſimum eſt, ac reficiendis noſtrum omnium animis aptiſſimum, dum quaero, cupide audienti, pergitis ne uos eſſe, qui ſemper fuiſtis, fraternis animis catholici ueriq. Chriſtiani. annuentib., iterum lacrimans, inquit, ueri ne etiam Luſitani. adſentientibus, poſtremo, inquit, etiam ne communis omnium noſtrum regis optimi clientes omnes fidi atq. amantes. prorſus, aiunt. haec uero addit ille, tria ſunt ueſtra proprie ornamenta,

quibus

quibus nihil maius, meliuſue ulla umquam in gente reperiri poſſit. quod cum ita ſit, per ego uos haec omnia oro atq. obteſtor, ut animo atq. ore IESV nomen inuocantes, cum ſimul omnes, tum pro ſe quiſq. rem fortiter gerat. Quod ſi erit, uoſq. iſdem uſi animis nihil de priſtina uirtute remiſeritis, uobis ego & polliceor, & recipio, tantas hoſtium copias penitus conciſum iri. Atq. ego quidem hunc, quem manu teneo, crucifixum, ueſtrae teſtem uirtutis, fidei quoq. apud uos meae ſponſorem adhibeo. Vos uero regis memores benigniſſimi, cui operam iſtam egregiam nauatis, exſpectate ab eo factis ueſtris pulcherrimis digna praemia. Illud etiam interim cum animis ueſtris cogitate, hac una, quod deus auertat, amiſſa naui quantum iacturae fiat. Amittenda enim ſunt cum meae, tum ſociorum multorum praeterea numeratae ac praeſentis pecuniae tercentena aureorum millia. carendum fortunis, atq. his, quae uidetis, tormentis omnibus bellicis. qua tamquam eſca inuitatus atque inductus hoſtis, etiam iis, qui nos ſequentur, ſociis inhiabit. Qui ſi in eius poteſtatem uenerint, futurum omnino eſt, ut earum gentium, quae Malachae proximae, Chriſtianam profeſſae nuper fidem renatae ſunt, animi relangueſcant, nec in optimi regis noſtri fide diu maneant. ad hoſtem lingua ſibi & genere coniunctum deſciſcant. quod ſi accidat, ne dubitatis quidem, quanto in periculo res futura ſit Malachenſis, immo uero tota auſtralis ora. qua retineuda, & mittendis eo ſubſidiis, inmane, quantum regi noſtro neceſſarii ſumptus fiet. hoc maxime tempore, cum finitimo bello noſtri ad Aquilonem diſtinentur. Atqui aquilonaris Indiae pars, Malachae atq. auſtralibus opib. iuuari potius & ſuſtentari ſolet. Haec quaeſo uos, omnia, quid religionis ac pietatis in deum, quid commodorum, ac regiarum interſit rationum, etiam atq. etiam reputate. quae ſi, ut ſunt, uera eſſe intellegitis, a uobis peto atq. contendo, ut quod euangelicis legi, regiq. debemus,

mus,

mus, utriuſq. cauſſa mortem alacres ac fortiter oppetamus. Adclamatum eſt uehementer ab uniuerſa contione, lacrimis, quas amor eliuerat, fidem, ſummamq. uoluntatem, & animorum deuotionem teſtantibus. cumq. eum, quem tenebat, crucifixum omnes expetiſſent; acceptum ſinguli pie ſunt deoſculati. inde ſuum quiſq. locum ſtationemq. cnm armis repetit. Praetereunda ſilentio non eſt res admiratione digniſſima, quaeq. Lopeum ipſum magno opere confirmauit. Quippe ſecedenti pauliſper, &,ut par erat in tanto diſcrimine, aegro ac ſollicito animo multa cogitanti,puer annos non amplius decem natus, qui eadem erat in naui, praeſto fuit, eumq. adlocutus, Quin tu, inquit, Lopee bono es animo,ac ſpe diuini auxilii. fiet enim, ut e tanto periculo ſoſpes atq. incolumis euadas, ac ſociis, naui,rebusq. ſaluis omnibus Malacham peruenias. inde laetus coniugem liberosq. dulciſſimos reuiſurus in aquilonarem Indiam reuertare. Vnde id ſcire potuiſſet percontanti praefecto, tu uero, inquit, puer ne quid ultra quaeſieris. ſpem modo in domino IESV fiduciamq. omnem conlocato. Tum praefectus loquentem ſupra aetatem admiratus, neq. lacrimas prae gaudio. dulciq. in IESVM ipſum amore continens, tu, quod potes, inquit, crucifixum hunc cape, ac dominum IESVM precibus interim exora, quaeq. dicis, ac polliceris,firma & rata eſſe ut uelit. Nec illud minus mirum minusue ſimile accidit. Guzurates unus ex illis, credo,nautis conductitiis, diuino, quid enim aliud putemus, ſpiritu inſtinctus, ad eum tum quoq. propere adiit, eademq. adfirmans, bene ſperare iubet. faciam, inquit praefectus, ſi modo tu credenti mihi uicem reddideris, ac nobis demum tanto periculo defunctis ac liberatis,in dominum IESVM tanti auctorem beneficii tu quoq. credideris. quod ille facturum ſe recepit. et uero poſtea praeſtitit. Ea, quae commiſſi proelii diem alterum inſecuta eſt, nocte, tormentis hoſtes ex conſuetudine nauim quatere ac pulſare intendunt.

cumq.

cumq. inruendi ſpeciem opinionemq. praeberent, abſtiterunt tamen. Vbi primum inluxit, magnis editis clamoribus, tum cornibus, tympanis, tubis, ceterisq. eorum more circumſtrepentibus ſignis tota ſe claſſis iterum in noſtros commouet. cumq. cum noſtris ad ueſperum uſq. pugnantes haeſiſſent, eorumq. nonnulli ſummam in nauim iam eua ſiſſent, depulſi protinus, excuſſiq. deciderunt. Ingentem eo proelio cladem hoſtes acceperunt. quo malo coacti ſeſe a noſtris remouere. noſtrorum non amplius .XX. milites interfecti, & in his quidem Luſitani omnino quinque. uulnerati uero. CLXXX. Atq. hic totiens cum hoſte pugnandi finis demum fuit. Nam cum iniquiſſimo loco res eſſet, nauis Luſitana, & ea quidem regia, conſtrata, quamq. ceterae longae naues haud paullo longior, celſior, munitior, Galeonem noſtri nominant, bellicis reb. omnib. apta atq. inſtructa procul exoritur. quae res laborantibus, atq. ultimum prope iam ſpiritum ducentibus noſtris ſalutem attulit. Illi enim cum rem geri eminus animaduerterent, noſtrorum, hoc eſt, etiam ſuorum in conſpectum, atq. adeo in colloquium ueniunt. auxilium opemq. ſuam omnem oſtendunt. dant inſuper fidem, quicumq. ſequetur euentus, una omnis caſus, belliq. fortunam ſubituros. Sed hoſtes tali noſtrorum ſubſidio exanimati, rebusq. diffiſi ſuis, nihil experiundum amplius, temptandumq. putauere. Deſiderati ab illis omnium ſuae gentis fortiſſimi lectiſſimiq. ſupra mille, trecenti milites. Allatum ad noſtros poſtea, regem ipſum naui egreſſum, male geſtae rei taedio adfectum, ſuisq. iratũ, quod illo numero, atq. apparatu, parua noſtrorum manu ſuperiores eſſe non potuiſſent, quingentos publice interfici iuſſiſſe. Itaq. interfecti hoſtes. M D C C. uulnerati duo circiter millia. naues, praeter quas iam diximus, duae tormentis onuſtae bellicis depreſſae. pleraeq. aliae peſſime habitae, atq. multatae. Quae profecto clades eiuſmodi fuit, ut, quod Dachenorum rex inſtituerat, grauiſ-

ſimi

ſimi belli gerendi conſilium coactus omiſerit. Sic enim ſe ſe conparauerat, animoq. decreuerat, illa nauium multitu dine, illoq. dilectu Sincapurae, ac Sabonis utrumq. fretum occupare, &, quod eſſe proximum uidebatur, in ſpem uenerat, reges per ea loca Bintonii; ac Malai, hunc quidem ueterem Luſitanorum amicũ, ſuam in poteſtatem redigere. Dein Maluchi, Bandae, Chinaeq. nauigiis omnibus potiri, non magni rem eſſe negotii iudicabat. omnem deniq. com meatum, quominus Malacham inportaretur, intercipere conſtituerat. quae ſunt omnia unius huius diuinae prorſus uictoriae beneficio non repreſſa modo, ſed penitus ſubla ta incommoda. Inminenti exitio diuinitus erepta, ſed tamen, quod neceſſe fuit, multis perfoſſa, lacera, & quaſſata partibus nauis Malacham tandem adplicuit. Incredibili uiſendi ſtudio excita ſe ciuitas omnis ad litus effudit. Mox Epiſcopus ac praetor urbis cum ciuibus, praefecto nauis eiusq. ſociis obuiam proceſſere. quos magno dei beneficio conſeruatos ad templum feſtum in morem uarie adornatum gratulabundi cum hymnis, & canticis, e Chriſtiana conſuetudine deduxere. Multae undecumq. ab regib. prin cipibusq. uiris Lopeo praef. nauis officioſiſſime, honorificentiſſimeq. ſcriptis litteris gratulationes miſſae, quibus illum ad caelum ſummis laudib. extulere. Perge domine IESV, SEBASTIANVM regem, quem non modo natum, ſed tot amplum uictoriis eſſe uoluiſti, augere in ma ius. Tu de ſuperiorum Luſitaniae regum fide ac pietate optime olim meritus, res eorum tenuis, & ab exiguis profectas initiis mirabiliter amplificaſti. hunc aureum plane matris ſuae partum, regem caelo paene delapſum, nihil niſi te, nihil niſi fidei, Chriſtianiq. nominis propagationem atq. incrementum cogitantem beneficiis tuis ſic adfice, ut quae

ADVERSA. OSTENDIT. NOSTROR. INSIGNIA. REGVM
PAGINA. SVBLIMI. NONNISI. LAPSA. POLO

Error in Monomachiæ.

Fol.4.fac.1. uer.3. eliuerat. lege elicuerat.

LVSITANORVM REGVM INSIGNIA

ACHILLIS STATII LVSITANI.

CONSTITERANT *acies, deuotaq. pectora pugnae,*
Non aequae numero quamuis utrimq. phalanges.
Nam qua ſe legio explicuit Mauruſia, late
Conplebat ſpatia, atq. undabant milite caſtra,
Et denſae fremitu feriebant aëra turmae,
Nec numeranda putri ſonitum dabat ungula cãpo.
At qua Lyſiadum Alfonſus princepsq., ducesq.
Tendebant, equitum raris apparuit alis,
Et peditum adnixus raris exercitus haſtis.
Exigui numero, ſed bello uiuida uirtus.
Pugnaſſentq. uiri, interſeq. arma tuliſſent,
Nox niſi iam terris atras induceret umbras.
Partitur uigiles Alfonſus, ut undiq. tutis,
Inq. uicem excubias agitet cuſtodia caſtris.
Dumq. putans animo per noctem plurima uoluit,
Expenditq. omnis caſus, bellumq. retractat,
Hic ſubito e ſummi deſcendens uertice montis
Forma noui ueneranda uiri, macieq. ſuprema

Et ſolos loca ſola, atq. auia ſemper amantes,
Diuini adloquij, & mira dulcedine captos
Secreti nemoris, uenerata Aegyptus amauit,
Procedit, uerbisq. Alfonſum adfatur amicis.
Caſtra inimica uides, & qua nitantur opum ui
Quinq. ſimul tecum infeſti concurrere reges.
At tu, quem regis ſeruat tutela ſupremi,
Ne terrere, tuis cedent hoſtilia ſignis
Signa, tuoq. cadet iamiam rex Iſmarus enſe,
Et reges alij, coniuratiq. manipli.
Poſtera uictorem nam te lux alma uidebit.
Haec tibi me mandata Dei patris unica proles
Ferre iubet, ſpe teq. iubet praeſumere bellum.
Tu uero ſimul audieris me colle propinquo
Dantem ſigna tibi, tinnitumq. aere cientem,
Rumpe moras omnis, caſtrisq. excitus ab ipſis
Progredere, & puro ſuſtollens lumina caelo,
Scilicet aſtra inter magnum ſpectabis IESVM
Nudum artus, atq. heu nodoſo robore fixum.
Qualem nempe ferunt quondā commiſſa luentem
Noſtra, necem diram, atq. inſontē plurima paſſum.
Qualem praecipua tu religione per omne
Et colere, & precibus ſolitus uenerarier aeuum.
Dixit, & inde domum in montē ſe rettulit altum.
Alfonſus fundens lacrimas, genibusq. uolutus,

Omni-

Omnipotens, inquit, genitor, cuiq. omnia parent
Atq. uno de me totiens quem plurima ſenſi
Promeritum, dignas equidem perſoluere grates
Haud umquā eualeam, ſeu iam data munera, ſeu
Promiſſum ſpectem, qui me diſcrimine tanto (nunc
Sollicitum, terrore graui, curaq. leuaſti.
Sed me conſpecto ueluti defendis ab hoſte,
Sic olim inuiſo miſeris mortalib. hoſti
Eripe me, atq. inuicte tuo da numine tutus
Te ſequar, & tua deuenerans ut iuſſa faceſſam,
Nequa meis mea te auertant facta impia rebus
Haec fatus nota ſedes ſtatione petiuit.
Noctem illā quamuis animum nō amplius aegrum
Exercent triſtes aliqua formidine curae,
Non tamen ipſa ſinunt, & ſpes, & gaudia ſomnos
Ducere. nam dulcem ardebat uiſurus IESVM,
Ardebat pugnae iam certus uictor amore.
Sed nox interea caelo proceſſerat alto,
Praeq. diem ueniens ducebat lucifer almum.
Dantem ſigna audit, tinnitumq. aere cientem
Alfonſus, rumpitq. moras, caſtrisq. relictis
Progreditur, puro & ſuſtollens lumina caelo,
Scilicet aſtra inter magnum ſpectauit IESVM,

Aeterni patris, inquit, ut haec te ſigna ferentem
Nec ſat laudati, & laudandi ſemper amoris,
Quo genus humanum uictus, uictorq. receptum
Seruaſti, & tecum caeleſti in ſede locaſti,
Aſpicio, uenerorq. libens. in meq., meosq.
Agnoſco proprij & ſigna, & pignus amoris:
Nam mea religio ſignis non indiget iſtis,
Nec dubitanda fides in te, quem ſemper amaui,
Et colui, ſemperq. colam, et quem ſemper amabo.
Ignaro haec hoſti potius, caecaq. ruenti
Nocte uiam monſtrent ueri certiſſima ſigna.
Aut hac ille manu uictus, quid ſigna, quid arma,
Et tua quid poſſint uictricia numina, diſcat.
Plura Deus tali conantem in fine reliquit.
Ut redijt, ſeſe fulgentibus induit armis
Ocius, arma, tubaeq., & cornua iuſſa ſonabant.
Ipſum adeo proceres, ipſumq. exercitus omnis
Conueniunt, orantq. ut regem quiſq. ſalutet
Voce, nouumq. nouo de nomine ſurgere robur,
Atq. alacres animis fore ſe maioribus, addunt.
Ille ait, hic quicumq. honor eſt, mihi laudis abunde
Vobiscum o ſocij paribus ſit cingier armis,
Et uera letum pro religione paciſci.
Multa reluctatē precibus tamen agmina uincunt
Atq. nouum regem uno omnes ſimul ore ſalutant,
Ma-

Mane nouo, aſt armis non ſegnior ingruit hoſtis .
Concurrunt acies ,ruit in certamina primus
Rex Alfonſus , equum mediosq. inpellit in hoſtes
Obuia quaeq. metens , ſimul illum exercitus omnis
Inſequitur,totis edentem funera campis .
Fit caedes , altoq. ſolum natat omne cruore ,
Tuq. cadis , tecumq. cadunt rex Iſmare reges .
Et iam rata manus de tot modo millib. errans
Militibus , regiq. nouo dat terga ſequenti .
Exſoluit promiſſa Deus , nec ſpes ſua regem
Ipſa nouum egregia fretum pietate feſellit .
Alfonſus laetos aris indicit honores ,
Votaq. pro tali perſoluit munere gratus .
At Chriſto ſigna attollens exercitus omnis
Ore canit, ſimul ipſe canit rex ore triumphum .
Tum crucis in ſpeciem clypeos quinq. ordine certo
Digerit , & clypeo mox quina numiſmata cuiq.
Inſcribi iubet , hoc monumentum , inſigniaq. olim
Quinq. ſimul reges uictos , diuinaq. dona ,
Quinaq. per clypeos inſcalpta numiſmata quinq.
Diuini pretium teſtantur ſanguinis , illud
Infelix lucrum Iudae infelicis , & auſi
Vendere terdenis non aere parabile nummis .

Teſtantur quina infixi cruce vulnera Chriſti.
Sic caelo oblatam ſpeciem, partumq. triumphum,
Sic cultum rex ipſe ſuum demonſtrat, ut omnis
Poſteritas porro accipiat, tradantq. futuris
Et regum reges nati, regesq. nepotes.
Felices nimium reges, feliciaq. arma.
Quaeq. hominū non ars, non ipſa induſtria ſollers
Excudit noſtris inſignia regibus olim,
Noſtris mirus amor ſed Chriſti regib. aequi.
Ille creat reges noſtros, inſignit & ille,
Tutaturq., ſuo praeſens & numine firmat.
Quinetiam anguſtis e regni finib. ille
Protulit imperium longe terraq., mariq.
Et Libyae, atq. Aſiae, atq. extremi finib. orbis
Hos dominos, atq. hos inuicto robore reges
Inpoſuit, ſua ſigna aliјs, cultumq. ferentes.
Et nunc ille quidem primo te flore iuuentae,
Prima Sebaſtiane eois procul arma uolentem
Ferre iubet. ſpolijs redeunt orientis onuſti
Mille duces, & nunc Libycis tua fulminat oris
Dextera, bellantum ſaeptus felicib. armis
Lyſiadum, caelo caput o macte indole tollis.
Aemula quem uirtus memorem uirtutis auitae,
Jamq. atauos ſuperantem, & auos, incendit, & uſq.
Addentem partis etiam regna altera regnis,
Et Chriſtum, pietas cui militat iſta, docentem.